

BAJAI HONPOLGÁR

Független Város- és Környezetvédő lap

1996. augusztus

VII. évfolyam 8. (70.) szám

Ára: 50 Ft

300 ÉVES VÁROS - 300 fogócska beállítás (július 13.)

A HONALAPÍTÁS ÜNNEPÉRE

MILLECENTENÁRIUM 1996

Amióta Szent Istvánt a szentek sorába iktatták, a magyarság augusztus 20-án ünnepi honalapítónak napját. Egyrészt azért, másrészt az ezredforduló közeledte okából egy kissé vissza kell pillantanunk a múltra.

A történelem tanúsága szerint kevés az olyan nép, amely 1100 évet úgy élt, mint mi. Az ókori Hellas ragyogó műveltsége, Róma világhatalma nem érte meg az ezer évet, és vajon hová lettek egyes népek? Birodalmak tűnődököltek és tűntek el egy ezredév alatt a föld színéről.

A népvándorlás folyamatának egyik utolsó hullámaként messze keletről, ahonnan a felkelő nap fénye ragyog, őseink elindultak a népek országútján, hogy egykori lakhelyeiket elhagyva, merész vállalkozással új hazát keressenek. Találtak is a Kárpátok koszorúza völgyében. Azon a földön, ahol előtűnik is

Folyt. a köv. old.

sok nép keresett már hazát. Ősapánk harci kedve megszerzte e földet, utódaik bölcsessége pedig biztosította fennmaradásunkat. Nemzetünk beilleszkedett a korabeli Európába.

Amikor hasznát 1100 éves múltjára gondolunk, lelki szemeink előtt láthatjuk honszerzőnk küzdelmeit, az államalapítás előtti időköt, Árpád főfejedeleme honfoglalását, hogy miként lett ura e földnek. Felidézhetjük Géza és Sarolt fiának - apja műve folytatójának, első államalapító királyunknak - országlását, honalapító munkásságát.

Mennyi dicső emlékt, nagy királyunkról, nemzetfenntartó hősről, fényes és borús korszakunkról lehetne megemlékezni, amíg eljutottunk azokig az időkig, amelyekről Vörösmarty ekként írt:

*"És arany balszerencse közt,
Oly sok vésztől után,
Még fogva bár, de törve nem,
Él nemset e hazán."*

A honfoglalás ezerszázadik évfordulóját ünnepeljük az idén. Nem olyan ragyogó pompával, mint 1896-ban a millenniumot, ámde mielőtt a történelem könyvének oldalait a harmadik évezredre átlapoznánk, a nemzet múltja méltán megérdemli az ünneplést. Éppen augusztus 20-ához kapcsolódóan is. Szenozgy Győző főgimnáziumi igazgató, a kiváló esonok Baja város törvényhatóságának 1896. május 14-i, az ezredéves fennállás díszközgyűlésén költői képekben gazdag beszédében mondta: "A honfoglalás mellett nemzetünk történetében nincs más oly maradó alkotás, mint az önálló nemzeti királyság megalapítása, mely Szent István nevéhez fűződik. "Történelmünk dicső és gyászos napjaira emlékezve az erős, magas növésű, kemény faanyagú tölgy

jut eszembe. Az a fa, amely a honfoglalás idején uralkodó, erdőalkotó volt a Kárpát-medencében, amelynek tulajdonságai hasonlóképp népként egyes vonásokhoz; hiszen annyi küzdés, megpróbáltatás között nemzetünk kiállta tizenegy évszázad viharait, fennmaradt és fennáll, mert népet nem akármilyen fából faragták.

Száz évvel ezelőtt, amikor nagy pompával ünnepelte az ország és városunk a millenniumot, a sokféle ünnepség mellett emlékfákat is állítottak Baján. Például a Szent Antal utcai népiskola és a bíróság udvarán. A Bajai Ciszterci Főgimnázium rendházának udvarán 1896. május 2-án megtartott ünnepség keretében három tölgyfát ültettek, amelyek Árpád, Szent István és I. Ferenc József nevére keresztelték.

A millenniumi évfordulóra ültetett tölgyfák egyike életerejének teljében ma is virul. Ez az egyetlen megmaradt emlékfát nemcsak árnyékát kell becsulnunk és megőriznünk, hanem tartósságáért is. Örökségünk jelképe lehet ez a fa, hiszen maroknyi nemzetünk életképes maradt 1100 év után is. Méltán van okunk ünnepelni, mert kiálltunk századok tomboló viharait. Bár aggódva sóhajthatunk fel az ismeretlen jövő előtt, mégsem lehetünk kishitűek, mert:

*"Még jöni kell, még jöni fog
Egy jobb kor, mely után
Buzgó imádság epedez
Szélesretek ajakán."*

Meg kell mutatnunk, hogy méltó utódok vagyunk. Ezeregyszáz éves múltunk záloga lehet jövőnknek, hogy nagy és virágzó less hazánk, boldog és megelőgedett minden fia.

A sorsukon töprengő polgároknak meg kellene fogadniuk Kossuth tanácsát, mely szerint: "Élni csak azon nemzetet fog, melyben magában van

életere; kit nem saját életereje, hanem mások gyámolítása tartogat, annak nincs jövője."

Szavai a mára is érvényesek.

Létünk következő évszázadaihoz nemzeti himnuszunk soraival kérjük a Gondviselőtől:

"Isten, áldd meg a magyart".

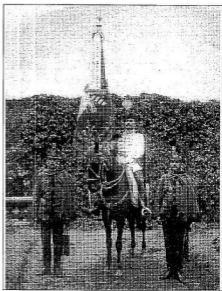
A ciszterci rendház egykori udvarán - jelenleg a Délhás Húsaruhás Déri sétány felőli tölgyfala melletti kis parkban - áll az egyetlen, még megmaradt jubileumi emlékfá.

A millocentenárium emlékére táblával megjelölni, a fa életét gondosan megőrizni a hazafias lelkesedés ébrentartása végett is érdemes lenne.

Ez a sarkantyús, pirosaszimás, második elemista, kis honleány a szalai és kerekfalvi báró Sztojka-család utolsó bajai sarja, Irén, aki bronzkén vitte zászlaját és aranyfőcsóját az emlékfű ültetéséhez.

A város törvényhatósága magyaros öltözött lovasszaspatot állított össze, amelynek tagja volt a lovon ülő Dely Géza is. A keszében díszszelvést a bajai bölgyei felajánlásából készítették, s 1896. június 8-án városunk bandóriumra a hódolói főbírói díszfelvonuláson meghajtott a szentkorona és a király előtt.

Iványi András tiszadáni nemesi származású lakos tagja volt annak a bandórumnak, amelyet Szabolcs megye állított a jubileumra. Unokája, Iványi József bajai lakos őrizte meg ezt az emlékérmét, amelyet nagyapja a küldöttség tagjaként kapott emlékfű szász évvel ezelőtt.

Bánáti Tibor

Dr. BALOGH KÁROLY EMLÉKÉRE

Halálának híre régi emlékeket idézett fel bennem, miután megtudtam, hogy életnek 91. évében 1996. április 29-én rövid szenvedés után elhunyt.

Mint ahogy felesége már korábban meghalt, és nem voltak gyermekeik, rokoni helyettök örök nyugalomra a budapesti Farkasrét-i temetőben.

Bajára 1943-ban került a Magyar Királyi Állami Papp-Váry Elemérné Lászykorsokodalmi Középfiskolához igazgatónak. A mi 2S tagú osztályunk az ő igazgatása alatt fejezte be a középfiskola utolsó osztályát. Mivel ő tanította nekünk a közszerdaságot, így örönnel követelnébből is megismerhetünk. Egész életét, tanári hivatását római katolikus hitének alaptörvénye határozta át: Szeress Uratát és Istenedet teljes szívvelből és teljes elmédből; szeress felebarátodat, mint magadat.

Kinövezésekor a mi osztályunk volt az első és - a körülöttünk dúló világháború következtében - egyben az utolsó is, alikolt ő vezetett az érettségi vizsgálatokra, s a

bizonyítványok átadása után a "nagybetűs élet" közbűrére. Ekkorra már a háborúnak egyre szörnyűbb oldalát kellett megéppaszatálnunk, és főnök képe is egyre sötétebbnek látszott.

Az angol rádió 1943. augusztus 8-i magyar adásában bejelentette, hogyha a magyar hadiipar továbbra is kiszolgálja Németországot, a Szövetséges Légierő bombázni fogja Budapestet. A Jugoszlávia felől a Duna vonalát a magában követő négy motoros bombázók beropplése előtt korán reggel néhány csendes óráig még tanulással tölthetünk. A fastista német hadsereg 1944. március 19-én megfészálta hazánkat. A hatóság előírta az iskola pallásának lemtalanítását és a boltajtások pincében óvóhely berendezését. Az igazgató úr meg szervezte a lányokból álló léteot, akik a pallásról egymás kezébe adva a könyveket, iratokat stb. leadogatták, és az utcaán várakozó kocsikra rakták.

A pincét úgy alakítottuk át, hogy a szennet és a fűt az egyik oldalra raktuk, a másik

oldalán székeket helyeztünk el, hogy leülhessünk a légrádió alatt.

Kidolgozta a pincóbe levonulás sorrendjét is, hogy minél előbb véget találjék helyesnek legyen, ha megszólal a szériána.

A háborús tanévben az igazgató úrra is egyre nagyobb terhek hárultak, de szerencsére ehhez a munkához tanterületre is minden segítségét megadott.

Héls szívvel emlékeznünk rájuk: Rózsahelyi Dezsőné Augustiny Luza osztályfőnök-szám-tan-törns; Bocassay-Oláh Zoltánné Latskovits Edit német-olasz; Dalnoki Jenőné Dr. Lang Felícia homvédelem; Dr. Grass Szilveszterné Sutovszky Mária magyar-törnélem; Schuller (Dörnyei) Terézia kémiá-földrajz; Suchy Györgyné Farkas Erzsébet könyvtel; Dr. Szabényi Ernőné Csutáry Margit német; Dr. Veresny Jenőné Dr. Császár Andrea egészségügy. Hittanáraink: Raffai Imre róm.kat., Koszta István ref., Dr. Klein József izr. Balogh Károly életrajz-nyelvi tanítványaink is át tudta adni. Magatartásával erkölcsi tartást, jellemzsilárdaságot, a teljesítmény tisztelgetést oltotta belénk.

Nekünk, végzős diákjaink emlékkönyvet is szerkesztett. A könyvecské első oldalán a következők olvashatók: "Emléklél... az 1944. évben érettségizett tanulóimnak, hogy Istenről, hazáról és mindenkor felelőteseknek járó hájáról és tiszteléről, az egymás iránti szeretetről és életük legfontosabb, legboldogabb korszakáról el ne feledkezzenek."

A könyvecskét mindannyian nagy becsben tartottuk, errekllyeként őriztük ma is, melyben még saját versét is írtaválónak szánta: "Mert mi a cél földi pályán? Éna, munka magyar szótán: Émber, család, egyház, s hazza Rendületlen szolgálata.

*Be legyen hát védés elől,
Érőd, jutalmat s végszod.
Ez hivatón én is Néked,
Isten dőljön mindig Téged!*

Ballagásunk a háborús körülményei között nagyon szerény volt. Igazgatónk, tanáraink társaságában jártuk végig az osztálytermetek, s amikor a valamikori Arany Bányán szállódott jelle, de már az iskolaudvar felára szerék "bányakánál" alatt is elhaladtunk, elénekeltek búcsúzó dalunkat: Ballag már a vén diák...

A vasodéj formájú "bányakánál" ma a Tűr István Múzeum őrizi.

Dr. Balogh Károlyt - mint tartalékos tisztet - 1944. nyarán behívték, a harcok során hadifoglyos esett, és hosszú éveket töltött szovjet hadifogoly táborokban. Csak a 45 éves találkozókon mondta el megmaradósait nekik, hogy a felük történetéről nem beszélhetnek senkivel. Azt is elmondta, hogy a megpróbáltatásokat sokan nem bírták ki, de őt Istenben való mélyhies hite életben tartotta. Hazatérte után a Tűr István Szakközépiskolában helyezkedett el. Adminisztratív munkája mellett tanított is. Tréfásan mondogatta: - En

olyan szerencsés helyzetben vagyok, hogy a feleségem egyben az igazgatóm is -

Gyermekünk nem volt. Amikor egy véletlen folytán osztálytársammal együtt utaztak Budapestre - a vonaton beszélgetés közben elpanaszolta neki, hogy férjének és neki csupán egy bányája van, nincsen gyermekük. Igazgató úr a következőket mondta: Ne bánkodjon kislányom, a karcsosnyájunk sincsen gyámolósé, mégis sokan szeretik.

Táblánkról - az akkor hagyományos - Bocskai-ruhába öltözve a mi 52 éves eszelőtti fiatal, mosolygós önmagunk néz vissza ránk. Dr. Balogh Károly 38 éves volt akkor. Tanári testülete még nála is fiatalabb volt. A löpöket az éppen akkor Bajor telepődő Bérczi László fényképezés készítette, akiknek a városban mi voltunk az első megren-

del. Sajnos táblánk a háborús körülmények között elkallódott.

Volt igazgatónk az 50 éves találkozónkra már nem jött el, mert nem tudta vállalni az utazás fáradsálmait, de levelet írt, amelyet így fejezett be:

"Eznek a találkozóznak az élményeit őrizték meg emlékezetükben, és egy-egy egyéni vagy közös találkozásuk alkalmával érezsük az én jelenlétemet is: miként a vak sem látja a paraszt, de érzí annak melegét..."

Ha Rá gondolunk, est a meletet ma is érezzük, mert emléke szívünkben tovább él.

Az osztály nevében:
Gergelyné Békai Irén

Régi bajai vásárok

A vásár fogalmát a Magyar Értelmező Kéziszóár így határozza meg: "Kijelölt helyen időszaksosan tartott (árúk kirakodásával járó) nagyobb arányú adásvétel." E definíciónak megfelelően Baján - áprilistól decemberig - évente négyszáz rendestek országos állat-és kirakodóvásárt. Az utolsót és egyben a legjelentősebbet Miklós-napi vásár néven emlegették.

Az országos vásárok napja mindig a vasárnap volt, de legtöbbször kétnapok s lettek. Ilyenkor az ületek is tárt ajtókkal várták a vevőket. A vásár helyszíne meglehetősen nagy területre terjedtek ki: a Jelky András tér, a Szegedi út bal oldala (a mai Eötvös József Tanítóiskola Főiskola előtt), a Dózsa György út jobb oldala (a Tűr István Közgazdasági és Postaforgalmi Szakközépiskola helyén), a Bácska tér (a régi vármegyeháza előtt), valamint a Csermák tér. Az állatvásár helye a vasút mögötti üres terület volt, korlátal bekerítve és közepén másszáhával, hídmérleggel.

A vásár vonzaskörzete a várostól 50-60 km-re is kiterjedt. A közeli községek lakóin kívül jöttek a Dunántúlról is. A vásárt megelőző napon, szombaton már érkeztek a városba az eladók és a vevők. Megteltek a vendégfogadók és bezsúfoltak az állatok. Az iparosok már szombat este fellállították sátraikat, megkezdtek árulni, s egész éjjel óberon vigyáztak rá. A kora hajnali órákban özőnlött a vidéki lakosság a

városba gyulogosan, szekéren, vonaton. Sokan lovakat vezettek, teheneiket hajtották, vagy a szekerek után költöztek állataikat a vásárra. A malacokat, disznókat a szekéren lévő ládákban vagy kurtiókban szállították. A kereskedők helyfoglalása rendezett volt.

Azonos ipart vagy kereskedelmet űzők együtt, egymás mellett telepedtek le. A cukorkaárusok, mézesbábosok, játékkereskedők, bazárosok a város legforgalmasabb útjai mellett helyezkedtek el. Ilyen volt például a Jelky András teret átszelő gyalogjáró és a tanítóképzőtől a vasúti sorompóig terjedő utazás.

A Csermák téren kádások, bográrok, kovácsok, teknővázó olgányok reakták ki portékájukat. Lehetett itt venni diászákat, hordókat, parasztszekereket és alkatrészeket, cigányteknőket és egyéb fából faragott hástartási eszközöket. A kovácsok által készített kocsialkatrészeket, szőlőpréseket és darálókat, ekéket, boronákat és kisebb mezőgazdasági szerszámokat is árusítottak ott. A tanítóképző előtti járdaszakasszon és a faor alatt árusítottak a bazárosok, mögöttük a késesek, kefekötők, fésűsök sátrai sorakoztak. Itt lehetett vásárolni különböző késeket, ollókat, henteszserszámokat és szaruból készült használati eszközöket, keféket, szelőköt. A bazárosok mögött a bádogosok, vándor edénykereskedők

Folyt. a köv. old.

kínálták árúkat. Ezek után a oszma-
diák, cipészek, booskorosok következ-
tek, valamint a mamuszok, szjgyártók.
A cipőkön, oszmákon kívül booskorokat, mamuszokat és a
falusiak által akkor igen keresett pa-
pusoktat is lehetett vásárolni. Itt ár-
fűstötték a szjgyártók által készített
lőszerszámokat, bőrből készült dísz-
tárgyakat, ostorokat.
A vendéglősök, a "laci-konyhák" a vásár-
korok előtt (korábban) és a Vörösmarty előtt
nép: tejepekkel le fűszáradósok által terjesztve
hűsítőn sült húsokkal. A finom falatok
után hűsítő italokat is lehetett fo-
gyasztani.

A Türr István Közgazdasági és Posta-
forgalmi Szakközépiskola helyén a vásá-
rózó "gyűcsök", rőfösök, takácsok
után képzve, hangos szóval kínálták
árúkat. Utánuk a vásárázó férfiszabó-
k, szűcsök és kézzáruka-kereskedők
várták a vevőket. Itt lehetett megvásá-
rolni a szabók által kínált férfiruhákat,
a szűcsök által készített subákat, be-
kecskéket, kuosmákat, kesztyűket.

A vásár leglátogatottabb része a Jekly
András tér volt. A gyerekek szűcsök el
nem kerülhettkék! Itt sorakoztak a cu-
korkárusok. Asztaluk rozakodzott az
édességhegyektől. Volt ott savanyú
cukor, mézcuokor, medvecuokor, se-
lyemcuokor. Legvonzóbb mégis a török-
mészárosok asztala volt. Miközben az
eladó fűrge kézzel szabdalta a hatal-
mas sárga tömbből a kért mennyisé-
get, fűradhatatlanul kiáltozta:
"Idenézsi Törökmész!" S a gyerekek ar-
cára pillantva nem volt nehéz kitalálni,
hogy elfogyasztották-e már a vásárkor
nekik kijáró törökmész adagot. Nem
kisebb érdeklődés kísérte a cukorká-
sok mellett található bazárosokat
sem. Mi mindent árultak ők? Fel sem
lehet sorolni! Egy-egy élmesebb ba-
záros hangja túlszárnyalta a vásári szí-
vajt, amint dallamosan hirdette: "Hé,
hé, minden darab hé! Csak hét kraj-
cár a szabott ár! Vagy: "Mindem darab
tiszenhat fillér..."! A bazárosok mögött
a szentképeket (a legkisebbtől a beke-
retezett faliképig), üveg és oserpedé-
nyeket, kősofogókat, viszkorsókat
készítő kisiparosok sorakoztak. Itt ver-
ték fel árúkat, vagy állították fel
standjukat a vásári mutatványosok is.
Soha nem látott különleges attrakciókat
ígérve usologatták nézőiket.

A vásárokon rendszeresen megjelenő
szórakoztatóipar képviselői: a hajóhin-
tás, a kőrhintás, a vásári fényképész a
Dössa György út elejének jobb oldalán
telepedtek le (ma két honvédségi lakó-
épület áll itt), közrefogva a "László-

féle" mozit. Hajó- és kőrhinta található
volt még a mai Kolozsvár utca jobb
oldalának a végén, ahol ma több eme-
letes lakóház áll. Itt artísták is szőra-
kozottatták a vásárlókat. A tér e
szélesebb jobb oldalán álltak az aszta-
losok, kárpitosok sátrai, melyekben
festett és fényezett, lakkozott és fűra-
gott-esztergályozott bútorokat (szek-
rényeket, díványokat, asztalokat,
székkeket) árúsítottak. A bal oldalon,
a járdás és a kocsút közötti részen mező-
gazdasági teméleket, grólt paprikát
kínáltak. A városban az átvezető utak
mentén a kereskedők és a magánosok
kirakták üzletük, házuk elé az eladásra
szánt új és használt árúkat, felesleges
hajtartási felszereléseiket.

A kirakodóvásár mozgalmas, látványos
és hangulatos volt. A "ringlispi" zené-
je, a mutatványosok kiabálása, az áru-
sok dallamos strófái, a sípok,
szjgmuzsikák "koncertjei" valami va-
rázslatos hangulatot teremtettek.
Jelen nap volt a vásár. Vették a vásár-
fiát, nemcsak a legények a lányoknak,
hanem a házastársak is egymásnak, a
szűcsök gyermekeiknek, a nagyszűcsök
unokáiknak. Az adás-vevés során sok
eladóból lett vevő. A lábasjóságú vagy
mezőgazdasági termény árából kapott
az asszony és leány ruhanagyot, fej-
kendőt, cipőt, papusot, a férj és a fiú
új oszmát, kalapot, új ruhát. A béres-
nek a gazda, az inasnak a mester ekkor
vette meg a gónyát, az öltönyt, a láb-
belt, ami egyébként is járandóság
volt.

A kínálat mindig nagy volt. Az árákból
le is lehetett alkudni, de előfordult,
hogy valaki mégis drágán vette meg a
sálány minőségű árut. Az árat és az
áru minőségét senki sem ellenőrizte.
Nemcsak a falusi, hanem a szegényebb
városi ember is a vásáran szerezte be
ruházatát, bútorait, sokszor darabon-
ként vásárolva. Az igényesebb, jobb
mődtű városi polgárok nem a vásáro-
kon, hanem megbízható iparosoknál,
leginkább megrendelésre szereztek be
a ruházatot, bútorot. A vásári ár általá-
ban alacsonyabb volt, és az áru gyen-
gebb minőségű. Voltak azonban olyan
eszközök és tárgyak, amelyekért csak a
vásárokon lehetett beszerezni.

Az állatvásárt a vasútállomás választotta
ta el a kirakodóvásártól. Ez a szegedi
út bal oldalán volt, a vasúti síneken túl.
A négyzetes tér keleten a "szerb
temetőig", északon a mai Rudnay
Oyula utcaig terjedt. A Szegedi úthoz
közel volt a járlatkezelő iroda és a híd-
mérleg. (Ennek helyén épült a baromfi-
keltető). A nagy befogadóképességű

állatvásár fehérre mészelt beton- és
fakorrólakozott fajtánként és gazdán-
ként elkülönítve adták-vették a jószá-
gokat, melyeket sokszor igen
messziről hajtottak vagy hoztak a vá-
sárba. Az eladásban és vásárlásban
egyenki gazdák, valamint kupecsek,
keszédők vettek részt. Egy-egy vásáron
mindig számottevő jó- és disznókupec
tevékedés volt. Ezek adták-vették az
állatokat, előlük a nyereszkesedés volt.
A oitány kupecok állataikat a nagyobb
haszon érdekében megtevésvestűben fel-
oszerelték, a rűgös lovakat szeszrel el-
kábították; magukat átkozó
fogásokkal, széptéveséssel vették rá a
vevőt a vásárlásra. Az állatvásáran az
üzletkötést parolázással fejezték be,
és a fizetés után áldomást írtak. Fizet-
tek egymásnak a vevők és eladók, s a
előfordult, hogy az ittas eladó zsebéből
kielőptak a nemrég kapott pénzt. A ki-
rakodó- és állatvásáron tolvajok és
zsebtolvajok is működtek. Főleg a laci-
konyhák környékén fordultak elő, s i-
parkodtak a jó vásárt csinált iparost,
kereskedőt a kapott pénztől megzsa-
badítani.

A vásárokról emléke ma már csak néhány
idősebb bajai emlékezetében él. A vá-
sárterek beépültek, átalakították
őket, így már csak a megmaradt régi
képeken láthatjuk a vásári tolongást,
sejthetjük az elmúlt hangulatot.
A régi vásártér beépült. Helyén iskola,
tornacsarnok, lakóépületek találhat-
ók. A Csermák téri kocs-, teknő-, és
dézsvásár helyén a Volán távolsági
autóbusz-állomás van. A Jekly Andrást
tér is teljesen átalakult, maga a névadó
is áttelepedett eredeti helyéről. Rend-
őrlámpák irányítják a forgalmat, és
itt van a helyi autóbuszállomás.
Az ötvenes években a vásár áttelepült
a Szabadság útra, és a ma már teljesen
beépült Bara környékére. Itt már nem
volt meg a régi vásári hangulat, és a
felhazott is sokkal-kisebb volt, mint a
háború előtt. Ezek a vásárokról is lassan
elsorvadtak, és csak az augusztus 20-i
ünnepi vásár létezett még néhány évig
a Szentháromság téren. Már ennek is
vége. Próbálkoztak ugyan vásárokról
rendezésével a mai piacon, de alig volt
érdeklődés.

Eltűnt a város életéből a kirakodóvá-
sár, melynek forgataga, hangos zsva-
ja, a kikéltők hangoskodása mára
csak emlék maradt.

Bárd László

Udvardi István Párizsi szonettek Barcarola

Szoborcsoportnyi nádszőlő lányka táncos
E Szajna-parti élmé-látomás,
Pasztellszínekben vibrál a fénypásztma,
Ruhájuk reszelt mint a tölgy sis.

És reszelt mindnek karcsú karja, váll,
Némán kísérk osslók dallamát,
Yacht deszk így, vagy hatvány, szinte szálla
Imnenső partról messze túla át.

Talán a dalnak arra van hazája
Jelölésben, gondoláit köztét,
Most, színpadán a Fények Városának,
E hatványrajjal visszaköltöztét.

Áldott a tánc, ha szárnyalóan könnyes:
Éltre kelhet dalt, mosolyt meg
könyvet.

Fluctuat nec mergitur

Betelve már a Louvre kép-sorával,
Megurva fények esti klárisát,
A városómer ősi jelszavával
Ma felfedeztem Scarron Pártzását.

Egy ósdi bárka vitt a Szajna hátán,
Csavargók tengték vón hidak ólén,
Mindenféle csak búz, piszok meg kátrány,
Mint pincemélyből, úgy néstem föl én.

Tudom, hogy nem csak ez; ez is a város,
S az Eiffelről a szenny nem látható,
De így valós a kép: sötét-világos,
Árnyék és fény, polgár meg hidlakó.

Hajdó, bár ősi szél, s dobálja ár is,
El nem merülhet, sors kegyelme, Páris!

VIZAHALÁSZAT

Lapunk júniusi számában bemutatott a Vízfogó Pansiót, s ennek kapcsán említés történt a vízafogásról is. E hajdan nagy jelentőségű halászat megérdemli a részletesebb bemutatást is.

A víz a kecsge "nagybátyja", csakhogy a Fekete-tengerben él, bár a kecsgeire hasonlít, de több méter hosszú és több mássa súlyú. Hajdan évente kétszer, tavasszal s ősszel tömegesen felúsztak a Dunába onn, valaha még Passauba is eljártak, de leginkább Pozsony, méginkább Komárom volt felső határuk. Súlyuk és finom húsuk miatt fogásuk nemcsak kiízestető volt, de királyi kiváltságot is jelentett. A középkorban a jó vízafogó helyek királyi adományt is jelentettek.

A vízahalászat három módon történt. Az egyik volt a rekesszel, "szégyével" való halfogás, melynek módjáról máig is vitáznak a kutatók. A történeti források szerint a legvalószínűbb, hogy az erre jogosult földesurak jobbágyaikkal hatalmas gerdényfalat építettek a folyó egyik mellékárába, s attól lefelé megfelelő távolságra egy másikat, melynek tölcészerű bejárata is volt. A felső felé vonuló vizék így egy zárt térbe jutottak, ahonnan aztán hálóval fogták ki őket. A török világban ezek a vízafogó szégyék megnevezést kapták, maradt a hálós halászat, ami hasonló volt a ma is gyakorolt kerít-hálózáshoz, azzal a különbséggel, hogy a vízaháló sokkal vastagabb fonalból készült. Ilyen kerít-hálós vízahalászat leírását ismerjük Duna-földváriról és Tolnáiról is. Úgy látszik, a vizák a szűgtek mellett mellékárat követelték, mert a halászat ezeket húzták meg. Kb. 100 öl hosszú és 5-6 öl mély háló 8-10 meste len, csak derékfőtől legényhúza. Mikor már seélyesebb vízre értek, a mestelen halászatok a vízbe ugráltak, a vizákat az iszapos part felé savarták, mikor tovább ószni nem tudtak, a legények közrefogták egy-egy vizát, hasát vakargatva csilapították, majd kopolyóján és száján át köcére fűzték, és a parti karókhöz kötötték "a többi százzal együtt, melyet mások fogtak". A halászatoknak azért kellett mesteliennek lenni, mert ha a hatalmas

víz a oldalváltja a ruhájulba akadt, könnyen a vízbe veszték volna.

A vízafogás harmadik módja a borgászat volt. Csakhogy a vízahorgó kb. egy arasz hosszú volt, tőbhegyes, vastag zsinóggal kötötték fel a hosszú kötélre, amit a folyó fenekére süllyesztettek a medren keresztül. A borgokra azonban nem csaléket tettek, hanem egy ökölnyi nagyságú kátrányozott fát, ami a borgot a vízben lebegeve tartotta. Jöttek a vizák, s játsszani kezdtek a lebegő parván, s ahogy a farkukkal odacsaptak, már bele is akadtak a hegyes horogba. A halászatok a felszedésekor többnyire egy furkóval fejbecsapták az óriási halakat, hogy ki tudják emelni a vízből.

Ahogy a vizák megfoghatók voltak, előbb-mint említettük - a drága rekeszeket hagyták el, aztán az ugyancsak drága vízahálókat, legtöbbször, százdunok elejéig megmaradt a vízahorgó. A bajai múzeum gyűjteményében még tudunk meglátni ilyen borgokat, részben tolnai halászkötől, részben a bajai Schmidt Lajos halászmester és halkereskedő hagyatékából. A vízahálóközönség szerint Baja alatt a Szárospart volt alkalmas a vizák borgászatára.

A ma embernek, ha egyáltalán hallott egy-egy ritka vízafogásról, az valami különlegesség volt. De nem így óseinknek. A kalocsai érseki uradalom levéltárában talált elszámolósközlő némi lepet nyervehetünk ennek jelentőségéről. Az 1700-as évek közepén az uradalomtól a vízahalászatot komáromi halászatok bérelték. Ezek a Dunán más helyre nem is halásztak, csak tavasszal és ősszel vizára, és értékének egy ötödét fizették árendába. 1746-ban az elszámolás

így alakult:

Ímső Paks fölött híres vízafogó hely volt. Dokornás Fajsz, Várszeg Padd közelében, Erősházi és Gyűrűsalji tanyá Szezemle határában volt. A kimutatás szerint az alsó tanyának a tavasi, a felsőfőn az ősi vízafogás volt a jobb. De mit jelenthet mindez mázsában? Ha a kimutatás összegét, az 1146 Ft 86 dé-

	tavaszi	ősi
Ímső	38,90 Ft	167,69 Ft
Szénegető tanya	15,93	89,34
Várszegi tanyák	124,85	72,80
Dokornás	154,43	19,97
Rezét	41,25	10,30
Erősházi	65,46	60,45
Gyűrűsalji	87,74	

nárt megszoroznak öttel, a teljes értéket, azaz 5734 Ft-ot kapunk. 1747-ben egy mássa víza 12 Ft volt, ezzel osztva 477 mássa 83 fontot nyerünk. Ez még akkor is tekintélyes mennyiség, és az akkori mássa csak 56 mai kilót nyomott: 267,58 mássa.

Hogy értékesítették ilyen mennyiségűt? Egy részét kötéltre kötve a bárka mellett eleveken vontatták az eladás helyére, más részét azonban hordókban leszáva tartóztatták hosszabb időre.

Még az 1900-as évek elején is olyan szerződést kötött az érsek a tolnai és bajai halászsókkal, hogy az egyik félében az egyik, másikkban a másik szállít az érseki konyhára 2 mássa vizát vagy tokot, s azt saját költségén leszáva.

Ezekben az években - részben a szabályozások következtében - a víza megfogynakozott a magyar Dunán, később pedig a vasapuri erőmű miatt nem is tudott feljutni - a múlt század második felében a pesti halászmester-halkezelődők az Aldunáról szállították a vizát, amire akkor még az előkelő vendéglők s a jómódú polgárok vették voltak. A halászmesterek a vízfajból főrt levest készítáltak.

A víza húsát tartármártással vagy rostos sültve készítették, a hal fejéből savanyú hallevest főztek a halászmesterek, csipetkével töltötte becsülték még a halászléval is, mert a fejszei és azokon a hús sokkal jobban íd, mint a hal húsa.

A víza íkrájából készült a feltele kaviár, amit annakidején a pesti halászmesterek is el tudtak készíteni. A vízahólyagból szelattint főztek, amit részben a cukrászok használtak, részben pedig bordórtésnél alkalmaztak.

A pesti kaviár így készült: ha az íkrát kivették a halból, erősen leszótták, azaz azt érték el, hogy az íkraszemből a tejszínú folyadék nem folyhatott ki, és az íkraszem megkeményedett, s cibusra a rostán való átpaszírozást, ami azért kellett, hogy az íkraszemek különválnak, s úgy estek a rosta alatt levő szitába. Ezt most teljes sós vízben moszták ki, majd hagyják megszáradni, majd cserépedénybe adagolták, leköttették, és hűvös helyen tartották. Legfeljebb három hétig lehetett eltartani.

A vízahólyagot tiszta vízben áztatták kb. két óra hosszat, aztán cserélték a vizet mindaddig, amíg valkító fehér színt nem nyert a hólyag. Aikor külső részét lenyerték, mert csak a belső volt használható, az valóságban emésztés fehér színt. Ezt lenyertették, szárították. Így majdnem állásztó volt. A vendéglőkölő vízártólták.

Vízahós állásztási receptet sajnos nem tudunk ajánlani, de sajnos vízahóst sem lehet már kapni. Így csak az emléke el helyeivel, múzeumi tárgyival, s egy-egy ötletes vendéglő-elnevezésben.

Solymos Ede

Gondolatok a hősök napi megemlékezéséről

Mintha csak tegnap lett volna... Főlcímbe csengenek még J. Jóska bá szavai, melyek egy késő tavaszi cserkészgyűlésen hangzottak el: "Párk, oszlakozunk mi is az 567-esek, a mohácsi cserkésztestvérünk által kezdeményezett hősök napi megemlékezéshez Tartsuk ünnepszűnköt a Déri kertben felállított hősi emlékmű előtt."

Ekkor még 1989-et írunk, s jómagam sem tudtam, hogy milyen megemlékezéssel lehet szó. Vezetőnk szavaiól azonban olyan lelkesedés áradt, hogy mindannyiunk érdeklődését felkeltette. Részletes tájékoztatója után magától értetődő volt az elhatározás: mi bajaink is - a hagyományokhoz méltóan - ünnepi megemlékezéssel fogunk tisztalegni a két világháborúban elesett nagypapánk, apink és magyar hőseink emléké előtt.

Baján (ez utólag nem kis hűsöcskésgűl mondóm) az 1944 május utolsó vasárnapján követő negyvenöt év után a Bőszáros László cserkészcsapat - bár szerény keretek között - a dükimise után minden évben tartott tisztelegő megemlékezést a hősök feléle, és feléle tőre emlékmű előtt, természetesen a bajai cserkészcsapatokkal együtt.

Az emléket két évben ruver cserkészű vállasorán, a május utolsó vasárnapján tartott hősök napi ünnepszű tartalma egyre inkább kikristályosodott.

A trianonni gyász, majd a második világháború borzalmai egyre jobban megitzedel-

tők az czerégszűs év óta a Kárpát-medencében lakó magyarságot. Előssöt hőseink megemlékez, hogy tiszteljük emlékeiket. 1996-ban a hősök napja Szentháromszög vasárnapjára esett. A csapatunk által szervezett ünnepszűen részt vett Széll Péter polgármester, a Honvédség tiszti kara, a Történelmi Igazságszolgálati Bizottság, Baja cserkészcsapata, valamint jónéhányan a város polgárai közül.

Megemlékez, hogy milyen megemlékezéssel lehet szó. Vezetőnk szavaiól azonban olyan lelkesedés áradt, hogy mindannyiunk érdeklődését felkeltette. Részletes tájékoztatója után magától értetődő volt az elhatározás: mi bajaink is - a hagyományokhoz méltóan - ünnepi megemlékezéssel fogunk tisztalegni a két világháborúban elesett nagypapánk, apink és magyar hőseink emléké előtt.

Ezután T. Csilla cserkésztestvérünk hitelesen tolmácsolta Gyöni Géza gondolkodásra késztető versét. Hűs szavai hallgatán, tekintetemen az emlékmű felíratára tévedt: "Az nem lehet, hogy annyá sáv hűsbe onta vért".

Vörösmarty idéllő sorait való merengősemet J. Jóska bá vasárnapvasz székeltő felbe.

Megemlékező ünnepszűnköt az ezernáz évűs haza egy kislányosban a Szécut hangjaival zártuk.

"Rover"

Bartos Aranka "MÓZES"

Egy szavakba hívtó festmény

"Hulljon, mint harmat a beszédem, mint langyos zápor a gyegegy fűre..." böcsözött Mózes, s lángszóró lelke gondolatokig szelidült, és gondolatait szavakkal béklyózta, hogy viharai ne sodorják el. Vénen is erőllő duzzad az alkotói képzeletben, Isten-értő öseröl feszíti korlátait, s a bátorság, amellyel a sugallt parancsokat fellazította népe üdvéért. Fedetlen, szikár vállát a tudás roppantó súlyterhelé, hűza; félelem kattan: "nem vizsgálteletk egyragam bennetek."

Pattanni készült a kép, lobogó kelkes lángja, Júde feltele felhő közt rést nyit az ég, s Mózes szelvert szakállá, ősz haja sugarat görgét.

Tört fény veri a földet, s a híres elmében összeáll a Törvény, együtt a kötőba minden darabkájá, hogy aztán szilánkokra hulljon az égi paranos. Zűg a szél, sodor, dobál egy szót: kánon, s egy rekedt mondatot: "esegejen tanításom, mint eső". Haini készült há Isten nemesvadjá;

ősapai erő s arona feszített akarat nő a kép fölé. Szeme éjszött parázs, áttör a múlton, él! Rákzódik benne Krisztus keresztáldáának réme, látomásában ősojja már a sors népe keresztfa erejét.

SZOMORÚ TRÓFEÁK

Minden vadász igazolható becületére a trófea. Bőr, szőr, osont ékesít falat, gallért és egyebet. Minden, ami egykor neves vad győztre, rejté színe vagy párjárvó nászolta volt.

Ninos pusikám, mégis eszemny trófea díszelég emlékezetemben. Böven változhatok. Nem büszkélkedem velük, csak nézem őket. Jó, hogy itt vannak körülöttem, barátaim már, pedig barátaink akkor kezdődött, amikor számukra minden véget ért.

Miska a legrégibb. A hintaszék támláján nyújtózik. S ha már a rókaták nagyobbrazt Miskának kereszteljük, legyen 5 is az, annál is inkább, mert osalavér volt a javából.

Száraz, ősi este takarta be a kukoricsot. Barátunk még szürkületben útra kelet, nem először gondolt ilyenajt vesorsóra.

Egyetlen kényes pontja volt csak a kalandnak, az országát. Még böven nőtt az úroiban a fű, ott várta meg a szajos autódát. Ki sem nézett, csak hunyorgva bámult a vakító lámpaszemekbe. Visszaperdült: a kukoricsába, megvárta, amíg egy biciklis elhaladt. Lovaskocsi is jött, a kerék között szőr-mók utcai poroszalkat. Nem volt most kedve rókaavadzatra. Egykedvűen szedte lábait, és csak akkor állt volna vissza, ha Miska kikézd vele. De Miska lapított, kívárta jósorát.

A faluban már elült az esti zaj, az út is néptelennek látszott. Átrohanni késett.

De ma este valahogy nem tudta elhatározni magát. Mindig jött valami. Egy traktor nem akart nyugovóra térni, ott dohogott a háta mögött. Éhes volt, jókat nyalt a szája szélén.

Máskor már tele hassal sétált ilyenkor visszafelé. Most úgy érezte, hogy koczkéztatni kell. Lelapult és ugrott. Vakító fénykéve rohant felé...

Kocsim elején hirtelen vad puffanás. Miska egy hónap múlva a hintaszéken pihent. Számára a túlvilág lett ez a békés sarok, gerezdjára termete és ereje szerint nyújtózkodók a színes draperián. Fejét nem mutatja, lehorgasztja hátra a fal felé. A ravasz kobak eszegyszer hibázott.

Gáborom sem mért külön sorsot a görényigazság. Ott lakott a solti cöltesen. Kővér rősebhogya mélyén aludta a nagyvadászatok álmát. Ma este megkésést a nyíj. Sehogy sem akart véget

érni a szürke birkasor. Két kopott hajtókutya szorgoskodott a rősevár körül, mit sem sejtve Gábor szállásáról. Ő sem gondolta veszélyesnek helyzetét, figyelt, és csak elinalni készült. Évek során sok kijárat készült a tanyára, fordult ott út minden égtáj felé. Igazi, a töltésen túra vezető azonban csak egy volt. Az úton át. Ez látszott most is a legbiztosabbnak.

Közben a nyíj elhaladt, a por elült, csillagok kacsingáltak az égbolt tetejéről. Csend volt, langyos áramlatok indultak esti sétára.

Gábor tanyája egy kutyakoromnak sok mindent elfocsa. Visszafordultak az szimatokrótra. A görény karos palacktoste földre lapult, száve hevesen dobogott. Aztán villanásnyi fordulattal reptél az út felé...

Az egyik kutya vinnogyva vágódott félre utamból. Rémulten rohant a falu felé. Még nem tudtam, mi puffan autóm elején, mert a kutya sértetlennek látszott. Megálltam. Visszabaktartam az szeszalton. Ott felelő második trófeám. Még átkozódnai sem volt ideje, csak friss szénailat lengett körül.

Igy került Gábor a könyveszekrényre. Szája, torka túl pirosra sikerült, de hóféhér fogai hitelesek. Persze, hogy haragszik szegény, hiszen mohás falatra szegeste végzte.

Benő mereven nézi a toll futását. Itt gubbaszt szegény az íróasztal felett már évek óta. Nagy szemek körül fényesen terülnek homlokára gyöngyház tollai. Kihalt kráterek mélyén üvegsemegek. Mindig ugyanoda, mindig ugyanúgy bámulnak, akár lámpa ég, akár sötét az éjszaka.

A kedves pufók gyöngybagoly - hogy hogy nem - megint csak autómnak reptél.

Szolász találkoztam már azóta is kilométerekről fellebbenő, villanykaróról lecsapó rejtelmes rőppenésűkkel, az éjszaka titkait hordozó kísértetekkel. Hogyan tudnak ezek a puha madarak mindig akkor élni, amikor más pihen, miért szarolják a természet nyugalmát, az alvó verébhadaikat, a megsemmisített cicikányokot? Titokzatos éjszakai vándorok ők, mindent tudnak és látnak, amit a sötétség eltakar. Csodálom, hogy a természet soha nem pihen. Hidesben és forrásában, fényben és derengésben mindig él és mozog valami. Mind a másakra vár, abból él, beöle

születik, és ha megszünik élni, beöle szája erejét az új. A nagy körforgásból csak kevesekéik találkozik az ember, a legtöbbjük pusztulásáról nem tudunk. Jeltelen humusszá porlad minden élet, és az se támad fel, kinek irhája megmarad.

Gazsi csikos vadmalac volt. Kis fekete orra, parányi osülke, peckes farkacsokléja most is olyan eredetiek, mint életében. Sokan voltak testvérek. Még a szomszéd gyerekhad is ott turkált: a nedves tisztáson. Bokros fűzek takarták a békés játszótérét. Erős szél hordta felém a konda jellegzetes rágt. A magas, kövér fű suhogása elnyelte lépéseim zaját.

Hosszú kilométerek után vettem észre, hogy kutyam elkísért. Nem volt pedig szabad eljönnie velem. Csak békés házfőként tiszteltem, mert az erdőben fegyelmezten volt. Gyűlölte a vadászidőket. Egy alkalommal ékelen sebet hasított hátán a vadkan, kihíján elbőszözött a Duna-parttól. Volt törlesztési valója. És most, hogy egyedül álltunk lesben néhány méterre a vadászó-gyerekektől, nem tudtam féken tartani.

Az apróságok kővé meredve várták anyuk vészjelző horkantását. De koca három volt, jeleztek, és küldték is osemetékét minden égtáj felé. Elszabadult a pokol. Égnek álló farkacsokkal menekült az apróhad, követhetetlen összevisszaságban. Kutyam a későbbi kis Gazsi után eredt. Nem tartott sokáig a fogócska. Szegénykém egyetlen dolgot osnálhatott csak: égtelen visítással hívta segítségül a világot. A kutya erőszakos és vad haraggal ragabancát.

Szápen kértem, kiabáltam, nyakát szorítva földre nyomtam, de hőröge, szuszogva még mindig győttörte a parányi díszőt. Végül nagyot kapott a fejére. Elsomfordált, de csak karnyújtásnyira, ugrásra készen újra.

Gazsi az oldalán felelőtt. Könnyes tölgylevelék ágynán múlt el élete. Talán a kutya is sajnálta már, bánatosan hazaindult. Nem is találkoztam vele aznap. Gazsi belefért a kabátom ujába. Furosa koporsó egy vadmalacnak. Őz is került térétkre. Az meg Zeiga névre hallgatott. Története lehetne derűsebb is, de így legalább férfias.

Jánusban bolondult meg a folyó. Tengert lepte az erdőt, rohant a víz, és vitt

mindent, ami nem kapasszkodott. Itt találtam Zeigát is előzva. Kis fejét vastagabb ág tartotta, lábait a víz sodra kalimpálta. Csak a szeme élt még, és esengő, rladt örömmel fordult felém.

Órákon át meg sem mozdult a osónak fenekén. Ébersége erejével együtt elvesszett, ugyanúgy, mint emlékek az első osillagos éjszakáról, anyja melegéről meg testvéreiről, akiket ki tudja, merre sodor a víz. Arra sem emlékezett, hogy szarvasosapat úszott el mellette, lihegve küszködve az árral. Alkalmi tutajon rótkák utastak, és ha jól látta, még nyúl is volt a hajón. Vaddisznó család keresett szilárd talajt, a legkisebb már nem köszönt. Anyja észre sem vette, hogy végleg elmaradt.

Aztán arra sem emlékezett, hogy sokszor volt éjszaka, meg hogy a nap is hiába süttött, mert a víz mindig hideg maradt. De itt a osónak alján valami visszatért. Még maradt egy párnyí az Ózerő. Megsáradt, meleg áramlatok simogatták nyakát, fejét. Felállni készült. Kíváncsian lestem, mire megy. Péltem, hogy elugrik, és akkor végleg elnyeli a víz. De belátta, hogy erőtlén. Fejét felemelte, lábait maga alá húzta, és türelmesen várt. Szatyorbán vittem haza, meg sem mozdult egész úton.

Puha szénán éjszalkászott. Reggel már felállt, úgy, mint amikor először nyalta meg anyja. Nem fogadott el segítséget. Nem evett, leromlott, sehoggy sem akart élni. Aztán egyszer csak megjött az esze. Úgy rákapott a tejre, hogy alig győztük hordani. És a szárnalmas hajótöröttből osinos fiatalúr csöperedett.

Mire leesett a hó, már vastag szürke bundát öltött, kihúzta magát, és olyan büszke volt, mint egy igazi erdőlakó. Első születésnapját már agancsossal ünnepelte. Amíg barkás volt, nagyon vigyázott rá, de már akkor sem bírt magával. Peti fiamat üldözte kíváltképp sokat. Amíg lábának vagy fenekének feszült, óvatos volt, de aztán, ha biztos helyen érezte bizegő szarvait, nekiindult. Nem volt mit tenni, menekülni kellett. És mire agancosa kemény lett és hegyes, már félt tőle az egész ház. Kerítés mögé zártuk.

Közben elköltöztünk a régi házból, Zeigától is elbűcsüstam. Egyszer látam még később, nárszruhában. Gyönyörű volt, de megközelíthetetlen. A szárnalmas, csatalkos ögzidából undok és könyörtelen bak csöperedett.

Talán hiányzott a gyermekkor ősi ritmusa, a türelmes erdő intó szava. S ha akkor egy bokorral arrébb fordul a osónak orra, talán nem kellett volna hara-

gudnia ennyire a világra. Igazi élmények nélkül pusztult el, de zűbakhos méltóan, vadász golyójától. Tűzben rogyott.

Szemében megint az a szomorúság ült, mint akkor, ott az árvas erdőben.

Vajtai István

Op. VI.

Szabó Gy. Gyula Neked adom...

Neked adom a mai délutánt,
Indulástól a Duna-hídon át.
A kocsikat, a sok szembejövőt,
A vonatot, a kedves sztrájkötőt,
És az egész nagy Pörböllyi erdőt.

Sétámat, hol pár lépés után
Éreztem, minden a miénk itt,
Hát Neked adom az út göröngyeit.

Bőröm barnulását, tödöm tisztulását,
Szívem szabadulását, esouantom csodál-
kozását,
Neked adom a lelker varázsát.

Neked adom az erdő neszeit,
Madarak dalát, rigók futtyeit,
A kakukkolását, a szarvasok nyomát,
A vaddisznóét és a dagonyiút.

Rügyek kesernyész, fanyar illatát,
A lombos, gögős kis galagonyát,
És a baglyot, mely éjjel erreszállt.

Talpam alól a puha ropogást,
Lepkék szárnyáról bárszony ragyogását,
Siklókölyök lejtő telintetét,
Ahogy rám nézett, fordult,
És elszellett hamar.
Szinuszgörbéjét őrizi az avar.

Neked adom a tündér tőzikét,
És a máshol látott kedves őzikét
Mogsiratott emlékhét.

Neked adom a mai délutánt,
Így ég majd emlékként belém.
Szépsége úgy építi lelkemet,
Hogyha a Tied is, nemcsak az enyém.

Op. XXXIV.

EGYKOMÁM

Látrál-e már karón varjót?
Játrál-e ott, ahol nincs ár?
Alkonyi erdőben, hol minden árnyék
Féve összejött?
Én jártam!

Játrál-e már kőtoság csalámban
Szűrés galagonyák közt,
Bödöt bödök alatt?
Én jártam!

Társad szemében a osodát
Tágra kinyitni látrád-e már?
Mikor először látrott szarvasbikát
Barkás agancsát,
A lombok közötti résen
Tis méterre becserekézve szépen?
Én láttam!

Látrád-e már a vaddisznó
Árnyas tanyáját?
Mégosodálat-e fényesre oszólt
Hasvuláró lábát,
Kedvone tuskóját?
Én mégosodáltam!

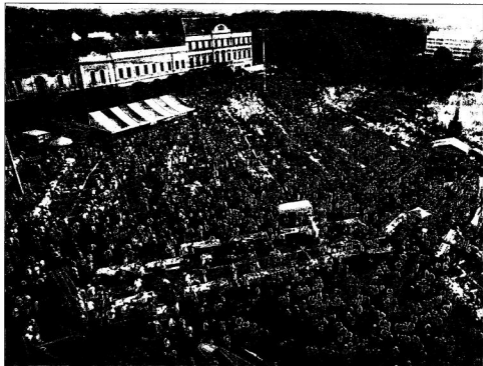
Méregtetted már úgy a fátat,
Hogy ha a koca nem elfelé vágat
Melyikre mentesd az irhádat?
Én méregtettem!

Mástrál-e már lihegve
A vadkerítés drótlétráján?
Én mástrtam!
És a ombos oszólp tetején
Érhildögétem, s vírtam,
Hogy a szomszéd kar tetejére
Felverekedje magát a társam!

És a szarvasbogarat látrád-e már?
Amint a teliholdba repül.
Milyen óriási!
Én láttam!
Éresszédő harmat alatt,
A hereföldön.
És szolt: a pitypalinty!

És az olvadé esütést látrád-e már?
Melyet a hold az írtásra oszorgat
Alkony után.
Mikor a nyíladékon kései malaocok
Átsorolnak
Fűjtató anyuk nyomán?
Én láttam!

És boldog voltál-e már,
Monód, egykomám?
Mert mi már voltunk?
És vagyunk is - talán.

300 ÉVES VÁROS

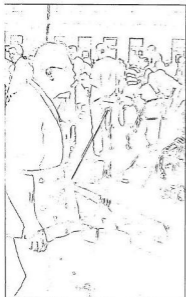
BAJA

1996.
Július
13.

300 BOGRÁCS HALÁSZLÉ

Ne kockáztasd a gyógyíthatóságot!

A BAJAI ONKOLÓGIAI GONDOZÓ TÖRTÉNETE

(II.rész)

A bajai onkológiai gondozó első három évtizedének munkáját követve megállapítható, hogy a rákbetegség korai állapotának felfedezését mindenkor kiemelt feladatnak, a legaktuálisabb szükségesszerűségnek tekintették. E törekvés azon felismerésen alapszik, hogy a rákdaganat az átétek kialakulása előtti állapotban, az ún. korai stádiumban eredményesen gyógyítható, és ennek esélye az idő haladtával csökken. Ez a megállapítás inspiráló erőként táplálta azt a szakmai és erkölcsi követelményt, hogy kitartó és következetes erőfeszítésekkel mindent meg kell tenni a gyógyítható állapot felderítése érdekében.

E tekintetben átkos nehézséget jelent az a körülmény, hogy az orvosi cselekvést elindító tényező, a panasz általában hiányzik a rák korai állapotában. Ez más szóval azt jelenti: a - többnyire kismly - gyógyítható daganat viselője panasz híján - nem érzi szükségét annak, hogy orvoshoz forduljon. Ebből következők: az áttétmentes "néma rák" felkutatása csak úgy képzelhető el, ha vizsgálatok nélkül tömeges méretekben sorozatvizsgálatokat, ún. szűrőrekeszt (felkutatásokat) végzünk a rákveszélyes korú, egészségesnek látszó lakosság körében. A rákbetegséget tehát nem a panaszra, az önfelkutatásra várva felismerni, hanem az alattomban lapokdó géocet - elébe sietve - leleplezni kell.

Igen ám, de a rákfélésegek többségének felderítéséhez szükséges diagnosztikai eljárások oly körülményesek, időigényesek és költségesek, hogy a tömeges szűrőrekeszt sajátos igényeit velük teljesíteni nem lehet. Nyilvánvaló ugyanis, hogy az efféle széles körű felkutató tevékenység csak egyszerű, olcsó, rövid idő alatt (gyorsan) elvégezhető és a társadalom számára is elfogadható (nem kellemtelen, nem taszító jellegű), mégis megbízható vizsgálati módszerek, az ún. szűrési tesztek bevezetésével képzelhető el.

Mondhatnánk: szinte minden rákféléseggel lappangó állapotának van "ütőké-

pes" diagnosztikai módszere, de kevésnek van szűrési tesztje.

A fentiekből következők: a rákszűrőrekeszt csak olyan terjedelemben válhat tevékeny gyakorlattá, hatékony viselkedési formává, amilyen mértékben a tudomány kínálni képes a különböző szervi rákok korai állapotának leleplezésére alkalmas szűrési módszereket.

Nyomatékkal hangsúlyozzuk, a szűrési tesztetől nem várunk végérvényes diagnózist. Lényegében csak arra való, hogy segítségükkel a néma rák nyomára, ill. a reá gyanús elváltozásra bukkanjunk. A szűrési tesztet által a női népesség köréből ily módon kiemelt esetek miután azután - a nagy találati biztonságot képviselő - diagnosztikai eljárásokkal tisztázzuk.

Növédelemi rákszűrőrekeszt

A női hüvely-, a méhnyak- és az emlődaganat korai stádiumának felkutatásához már a hatvanas években hatékony szűrési tesztekkel rendelkezünk. Ezért a nagyrészt nőgyógyászok vezette onkológiai gondozókban - így Baján is - főként az ún. növédelemi rákvesztés járta és járja ma is. E modell a női nemi szervek és emlők rákbetegségének együttes felkutatását jelenti. Már kezdetben tisztában voltunk ezzel, hogy a szűrőrekeszt meghonosítása nemcsak az onkológus még oly lelkes kezdeményező készségén múlik, hanem legalább hasonló súlyú függvénye annak, hogy e tesztoszorozatok milyen terjedelemben sikerül elfogadtatni az előítéletekkel terhelt női társadalommal.

Ennek tudatában - Mikló Ferenc festőművész által az úgy szolgálatára ajánlékkel készített nagyméretű, felfüggeszhető, szemléltető grafikák felhasználásával - faluról falura, üzemről üzembe járva - a körzeti, az üzemi kollégák és munkatársak, valamint a vöröskeresztes aktivisták szervezésében - rendkívül intenzív felvilágosító tevékenységét folytattunk a szűrőrekeszt jelentőségéről. Az előadások meglepetésünkre - kivétel nélkül mindenütt szülfőtölt telt házak hallgatóságának sorozatában zajlottak. Az elhangzottak után a témához kapcsolódó - nemegyszer az éjszakai órákba torkolló - optimista

kiosengési, máig emlékezetes beszélgetések következtek.

Ezek során kellő nyomatékkal foglalkoztunk az emlők - havonta eszedékes - tudatos és rendszeres örvizsgálatának fontosságával. sőt diafelvételek (később oktatófilm) kíséretében elemztük e rendkívül hasznos eljárás végrehajtásának módját. (Évek múlva az emlő-örvizsgálat gyakorlati oktatása céljából néhány üzemben klubszervi foglalkozásokat is szerveztünk.)

A felvilágosító előadásokon kívül utcai plakátok, szórólapok, valamint az orvosi rendelők váróiban, a vállalatok, a hivatalok, az üzemek folyosóin falragaszok segítségével igyekeztünk szűrőrekeszt mozgósítani a 30 évesnél (később a 20 évesnél) idősebb nőket.

A szűrési vizsgálatok többsége a falvak egészségházába, ill. a bajai üzemek orvosi rendelőibe telepített szatellit szűrőállomásokon történt évről évre meghatározott ütemterv szerint behívásos rendszerben.

A fenti előkészítési atmoszférájában akkoron sok helyen szűzszál is több vizsgálat történt egy-egy szűrési napon a kiszállások során.

Ne kockáztasd a gyógyíthatóságot! E jelző legyében azonosultak preventív törekvésünkkel a körzeti, az üzemi orvosok és munkatársak. E megelőző tevékenységét méltányló kollégák ugyanis jól tudták: a gyógyító effektus szilaga nem elsősorban a kezelési attraktivitása, hanem a gyógyítható állapot széles körű felderítése. Ezért annak idején ilyen szellemű kollégák nem volt nehéz eljutni a kívánatos együttműködéshez.

A szűrőrekeszt megvalósításában nagy segítséget jelentett dr. Mihály Gyula, az ötvenes-hatvanas évek járási főorvosa, Szálás Pálné és Uhl Józsefné, a járási, ill. a városi Vöröskereszt szervezetek titkára. Az ő irányításuk mellett kiemelkedő szerepet játszottak a vk. alap-szervezetek derék aktivistái. Tették ezt emelkedett szívből, szinte küldetészetien és - úgy tünik - megalom t e l i e t e t e l e n ü l. Elővételmentelen érdemelhetők méltó tiszteletadással és hálás köszönettel gondolunk rájuk.

1960-ban országosszerte az egész lakosságot involváló kötelező tüdőszűrésnek kezdődött erényképes módszerrel. A kecskeméti Megyei Tüdőgondozó két szűrőbrigádja a vállalkozás színterében működési körzetünk falvaiban is munkához látott, és évente folyamatosan megismételte a lakosság egészére kiterjedő szűréseket. Az így készült tüdőfelvételeket dr. Abonyi József, a bajai tüdőgondozó főorvosa elemezte, értékelte.

A növédelmi rákszűrés és az erényképes tüdőszűrés összekapcsolását már akkoriban racionálisnak láttuk. Együttműködésünk a következő évben (1961) - dr. Fülöp Zoltánnak, a megyei tüdőgondozó főorvosának támogatásával - meg is valósult. A magunk szervezte szűrések folyamatosságának megőrzése mellett kiszállításaink egy részével a "tüdőse" brigádokhoz csemlakoztunk úgy, hogy a faluból faluba vándorló rákszűrő állomásunkat a tüdőszűrővel egyazon épületbe (többnyire a művelődési házba) teleptettük.

E nagyarányú vállalkozás annak idején meghaladta a - személyemben egyetlen orvost foglalkoztató - onkológia erejét, annál is inkább, mert az időközben létesült vérérdőállomás főorvosi teendőit is rám bízta.

A hatvanas évek közepében magától értetődő volt, hogy a nőgyógyászati osztály másodorvosai: Kárpáti László és a nála alacsonyabb növevő Kárpáti Lajos (a "Nagykárpati" és a "Kiskárpati"), továbbá Lábdy Magdolna, Szűcs Miklós és Boroske István ösztönös készségével, a mindenkorli szűréslehetek megfelelően felváltva részt vállaljanak a szűrővizsgálatok végrehajtásában.

Sajnáljuk, hogy a hetvenes évek elején telepítési és egyeztetési problémák miatt a siker ellenére le kellett mondanunk a közös tevékenységéről.

A falvakban, Baja és Bácsalmás városában, az üzemekben és a - nem dagasztó betegség miatt - kórházban fekvő betegekben természetesen változatlan lendülettel folytattuk az emlí- és méhnyakrák-szűréseket.

Valamennyi szervezési modellben mindkét szerv vizsgálatát egyetlen orvos (nőgyógyász) végezte. Ez a körülmény azzal járt, hogy a szűrőorvos nem tudott kellő időt fordítani mindkét rákfélésegi felkutatására akkor, ha a nőnek a kiszállásos szűrés során a behívás időpontjának kényszerű - vagy nemtörődő - mellőzése folytán halmozott formában jelentektek. Ezért e hagyományos gyakorlat idővel ak-

ként változott, hogy más-más vizsgáló végezte az emlí- és a méhnyakrák felkutatását a vidéki kiszállások során. A szatellit szűrőállomás egyik helyiségi- és speciális feladatra felkészített szakasszisztens vizsgálta az emlíket; a nemi szerveket pedig nőgyógyász szűrte az odanyúló másik helyiségben. E paramedikális (szakasszisztens) felkutatások 1979-ben kezdődtek. Szűrőseink hatékonysága ettől nem csökkent az orvosi felkutatások találóti értékelés képest. Sőt, egyértelműen emelkedett, mert több idő jutott egy-egy vizsgálatra a két rákfélésegi szétválasztásának következtében. Nem is szóval arról, az asszisztensek olyannyira ráhangolódtak a munkára, hogy nemcsak ők gondtal, hanem meglepő tudatossággal, igényes módszertani tisztasággal látták el a feladatot. Dózsa Istvánné és Kempl Frigyesné úttörő szerepet játszottak a paramedikális felkutatások megteremtésében.

Az asszisztensi szűrések bevezetésének sürgős aktualitást adott az a felismerés, hogy a rosszindulatú dagasztók kötelező bejelentése szerint az emlőnek - a női test eme legfontosabb attribútumának - rákos megbetegedése - a bajai nyílvánosságban is - konok lendülettel ijesztő méreteket öltött.

A paramedikális szűrések ítűtő sikere kondította meg a gondolatot, hogyismét csatlakozzunk az erényképes tüdőszűréshez - természetesen nem a körülményes növédelmi modellrel, hanem az atólí lellőnvűlt fizikális emlívizsgálattal.

E gondolat jövőbe táguló értelmét szolgáltatta egyfelől az, hogy az emlí fizikális vizsgálata egymagában több időt igényel, és ezért könnyen adaptálható az erényképes szűréshez. Másfelől a tüdőszűrések akkori kötelező volta automatikusan kielégítő megjelenést biztosított.

Ez az együttműködés a nyolcvanas években megynék területén több helyen kisebb-nagyobb ingadozásokkal meg is valósult. Tapasztalataink alapján az Onkológusok Nagygyűlésén (Bp. 1984) tartott előadásban országos bevezetésre alkalmasnak deklaráltuk a módszert. Egyben javasoltuk az ilyen szűrésre vállalkozó asszisztensek intézményesített felkészítését és e hivatásos szűrőszálgóira alapozott paramedikális emlírák-felkutatások bevezetését.

A fokozatos megvalósítás itt-ott már indulni látszott, de a társadalmi rend-

szerváltozással 1990-ben léket kapott. Reméljük, csak megtorpant!

Ha arról gondolunk, hogy a fizikális emlívizsgálatra alapozott szűréssel felédezett emlírákos betegek halálzása az 50 éves nők csoportjában 30%-kal, a hatvanévesek körében 35%-kal csökkent; továbbá a felkutatással felismerő méhnyakrákos betegek teljesése közel 90%-ra (88,6%) emelkedett az 1970-85-ös periódusban, akkor nem pörölhet, hogy a rendszeres szűrések sürgős felélesztése égető feladat. Nem is szóval arról, hogy az emlírák előfordulása és halálzása továbbra is riasztóan emelkedik. Manapság már minden kilencedik nőnek számolnia kell azzal, hogy az élete során emlírákban megbetegszik. Nem tudni, a női társadalom önértékelése megüti e azt a mértéket, mely eleven záloga lehet annak, hogy a múlt példája - e magas üzenet táján - továbbié hagyomány-nyá váljék.

Dr. Mestyán Rudolf
(folytatás következik)

BAJAI OLIMPIKONOK, ÉLSZPORTOLÓK Dr. Mamusich Tibor

1911. november 19-én született Szabadkán. 1920-ban a család Bajára költözött. Tanulmányait a Bajai Ciszterci Rend iskolájában kezdte, majd Budapesten folytatta, és ott szerzett ügyvédi diplomát. Bajai éleit korában víziműköd volt, rajongott a természetért. Saját gyártmányú kalpakokkal tűzött társával.

A Bajai Hajós Egyetben kezdett el kórolyan evzni, ekkor Jánosbázy János budapesti elvöl foglalkozott vele.

Budapestre kerülve a Hungária Evezés Egyetbe, Harányi Lajos lett az edzője, és neki tulajdonítja eredményeit. Itt lesz társa a sajnórn kívül felépítésű, jó adottságú Györfy Károly. A sajnórn vezetés, szorgalmas felkészülés, győzni akarásuk, melyet a verseny előtt egymás között

esikvel erfáitettek meg, azt eredményezte, hogy már 1933-ban - az első évben - újonként Budapesten Európa-bajnokságot nyertek a kormányos-kettesben (Kormányos: Molnár László).

1934-ben Luzernben az EB-n már két számban: a kormányos-kettesben és nyolcszabban szereztek aranyérmeket. Óriási meglepetésre a Hungária Bvazós Egyet megnyerte a Nemzetek Díját.

1935-ben Berlinben ismét aranyérmes a Mamusich-Györfy kettős, de már kormányos nélküli számban. Magyarország megvédte a Nemzetek Díját is, miután a Pannónia nyolcas is győzelmekkedett. 1941-ig nyolc országos bajnokságot, és közben 1935-ben két ifiskolai világ-bajnokságot is nyertek.

A legjelesebb évek 1936 ígérkezett, amely azonban a sok nehézség miatt mégis az előző időszak veretlenségét sorozatának megszakadását jelentette.

1936-ban az olimpia előtt a híres páros elutazott a berlini regattára kísérő, hajó és kormányos nélkül. Közösen hajóval és kormányossal vereséget szenvedtek. Életük első veresége volt. A magyar szövetség hibája volt, hogy a német támogatójuk, Fridrich Busch hajógyárja által adományozott hajójuk nem érkezett meg Berlinbe. Ilyen alkalmények után, edző nélkül, rossz hangulatban utaztak ismét Berlinbe az Olimptra (1936. augusztus 1-16.), ahol a negyedik helyen végeztek. Mamusich Tibor ezután már nem versenyzett. A család 1941-ben visszaköltözött Szabadkára, a helyi újság nagy cikkkel fogadta a neves sportolót, aki ügyvédi irodát nyitott. Itt is nősült meg, felesége a debreceni származású Szalay Erzsébet.

A háborús események miatt visszaköltöztek, következett a katonaság, hadifogság Ausztriában. Katonai szolgálata alatt Sigmund Laudis kiténtetésben részesült. Háború után keserű élet következett, a család minden vagyonát elveszték, 14 évig egy tanyán nehéz körülmények között élt a négytagú család (két lány van). Ügyvédi hivatásról sem gyakorolhatta, ehelyett volt segédmunkás, vízvezeték-szerelő és csatornamű-kezelő. 1961 óta élnek mai Sz. Antal utcai lakásukban.

80 évesen években szép eredményvel dolgozott a bajai evezős életben, de edzői képességek hiányában (amelyet politikai okokból nem szerzett) nem folytatta munkáját.

Ma is szereti a Dunát, de hiányolja régi szépségét. Szerényen, zárkózottan él feleségével. Itt él köztünk, talán a mai evezősöknek jobban megismerhetnék, ha felvennék vele a kapcsolatot.

Egyébként e sportág sikeres képviselőire még visszatérünk.

A BIOBORNAK IS KELL A CÉGÉR!

Lapunk júniusi számában látott napvilágot az a felsorolás, amelyben mindenképp hazánkban működő borlovagrend szerepelt. Pontosabban egy kivételével, ez pedig a dr. Egyházaskéri Bönnyik Árpád alapította bajai Biovino Borlovagrend, amely eszményiségében különbözik a felsoroltaktól.

A nyugdíjas szőlész-borász professzor kezdeményezéséről a következőket mondta:

"Nagy ellensége vagyok az élelmiszerbe és a borba kerülő egészségkárosító, az embert, valamint a környezetet pusztító vegyszereknek. Ezért tíz évvel ezelőtt úgy döntöttem, hogy felveszem a harcot az eltűnt kemizálás ellen a szőlő- és bormerlelésben. Céljaim megvalósításához társakra találtam, így 1993-ban megalapítottam a világon az első és a mai napig is egyetlen bioborlovagrendet.

A Biovino Borlovagrend különleges missziót vállalt: azaz, hogy egészségvédő és környezetkímélő biotechnológiát ajánl és fogadtat el a szőlő- és bormerlelők körében.

E nemes és ugyanakkor a kor igényeinek megfelelő eszme terjesztésével védi az emberi egészséget, és óvja környezetünket a további pusztulástól. Felelősségem tudatában kijelentem, hogy amit az ember elrontott a túlzott kemizálással, azt most haladéktalanul helyre kell hozni, ha gondol utódaik jövőjére!"

Tulajdonképpen ebben a szellemben fogalmazódott meg a borlovagrend működési szabályzata is. Tisztelek a máságot, de minden alkalommal győzköznék rámutatni a bioszőlőtermesztés és bioborkészítés előnyére. Az önként vállalt nemes feladatok megvalósításában a személyes példamutatásnak különösen fontos szerepet tulajdonítanak.

Az elmondottakat támasztja alá, hogy Bönnyik professzor úr 1993-ban biokertész klubot szervezett városunkban, saját félholdas szőlőültetvényén pedig már több, mint tíz éve alkalmazza a biotechnológiát. (v.ö. Bajai Honpolgár 1992. március).

A bajai székhelyű, ám országos működésű Biovino Borlovagrend nagyfőnöke dr. Egyházaskéri Bönnyik Árpád, ceremónia-mestere pedig Solymosi Tivadar, a hercegábrányi kertész klub elnöke. Évente három alkalommal találkoznak hivatalosan a borlovagrend tagjai.

Az évadnyitó a szőlőszüret egyik végső eseménye, a január 22-i Vince-napon van. Ekkor beszélik meg az éves programot, és mutatják be egymásnak saját biobor terméseiket.

A nyárkezdett ünnepein, Pünkösöd napján találkoznak másodszer a borlovagrend tagjai a Biobor Fesztivál alkalmából. Ekkor van a zártkör avató ünnepség.

A bioborlovagrendnek eddig - a rendfőnökén kívül - hét felavatott tagja van:

Gramling Kornél, Komlósi Márta, Komlósi Sándor, Móricz Attila, Németh László, dr. Pataki István és Solyomosi Tivadar. Az idén a jubileumi ünnepségekre kapcsolódóan nyáron, július 14-én került sor az exkluzív szertartásra, amelyen Tóth László balatonboglári bioborásznak és Kovács Ferenc markasi kertészmérnöknek adományozták a "bioborlovag", Fülöp Mihálynak a Szent Vince Borlovagrend nagymesterének, valamint Márai Géznak, a Biokultúra Egyesület elnökének pedig a "bioborlovagrend tiszteletbeli tagja" kitüntető címet.

Az évzáró ünnepségük december 27-én, János napján van. A hagyomány szerint ez a borszentelés napja. A rendtagok ekkor díszes lovagi öltözékükben (ezüstöszöld színű, aranydíszítéssel talár és nyakszalagon fűzős fémöntvényből készült rendjel) templomba vonulnak, hogy a magukkal hozott 10 literes fahordóban lévő biobort a miséző pap megszentelje. Ezt követően valamelyik résztársnál ebből a borból megissák a "Szent János pohár biobort", hogy a legenda szerint az évi termésük ne romoljon meg.

Schmidt Antal

A Pollák-féle Bútorgyártól a BÉFA-ig

Van városunkban egy kiemelkedően szép termékeket gyártó faipari üzem, melyet várososszerte mindenki csak BÉFA-ként ismer. A ma ott dolgozók és a városbeliek közül kevesen tudják, hogy ennek az üzemnek az alapját 84 éve rakta le egy Délvidélelről idetelepült, kiválóan képzett szakember, Pollák József.

A GYÁRALAPÍTÓ ÉS GYÁRA

Pollák József 1866-ban Berettyóújfalun született. Az asztalos szakmát szülőhelyén és Nagyváradon, majd vándorévei alatt külföldön tanulta, tökéletesítette. 1891-ben lett önálló. Akkor alapított édesapja, id. Pollák József önálló céget Irádián (Szerem vármegye). Ezt a gyárat telepítette át ifjabb Pollák József 1911-ben "Első Bajai Tömörbútorgyár" néven Bajára. Fekereskedéssel is foglalkozott, és szaktudása, hozzáértése révén gyárát Csönka Bákoska legnagyobb faipari üzemévé fejlesztette. 100-120 munkást foglalkoztatott, a korabeli legmodernebb gépmeghajtású gépekkel folyt a termelés. Az üzemnek saját villanyvilágítása volt.

Pollák József fiai is tevékenyen részt vettek az üzem irányításában. A legidősebb fű, Jenő, a szakma elsajátítása után a bajai gyár alapításától kezdve aktívan részt vett a cég vezetésében. Zoltán a Párizsban és Bécsben szerzett tapasztalatát kamatoztatta a családi vállalkozásban.

Rezső a Budapesti úti (ma Dózsa Gy. úti) faterp vezetője volt.

A cég elsősorban igényes kivitelű, polírozott, polgári szobabútorokat

gyártott. Olyan magas színvonalon, hogy külföldi (angol) piacra is szállították.

Pollák József bútorgyáros nem csak szakmai körökben aratott fiatal sikereket, de a helyi iparos, kereskedő és társadalmi életnek is jelentős személyisége volt.

A GYÁR ÚJJÁALKUL

A második világháború befejezése után az ipar újrászervezése, majd az 1948-as államosítás következtében alakult meg a Bajai Épületasztalosipari Vállalat a Pollák-féle bútorgyár épületeiben - és maradték eszközeivel. Ennek az új vállalatnak a megalakulása (a régi továbbélése) szorosan összefüggött a háború utáni ipartelepítési programmal.

Az első 3 éves terv koncepciója szerint Mohácson egy vasmű felépítését tervezték. Ezzel párhuzamosan 1949-ben megkezdtek az építkezésekhez szükséges háttérpar megerősítését. A már államosított Roheim-féle faterp-jelölték ki annak az üzemnek alapjait, mely a nyílászárókat készíti majd az épülő létesítményekhez, lakásokhoz. A faipari gépparkot kisajátítással, elkobzással gyűjtötték össze, és rövidesen 35-40 szakmunkást sikerült toborozni az asztalosüzemhez. Kezdetleges technológiával, de jó termelékenységűvel az épülő munkáslakásokat el tudták látni. Nem tartott soká Mohács ipari városá váló fejlesztése. 1950-ben megváltozott a határmenti politikai helyzet Magyarországot és Jugoszlávia között. A "határsáv" kialakítása miatt Mohács elvesztette

fejlesztési lehetőségét, a vasmű építését északabbra, Dunapentelére helyezték át. A Mohácsi Asztalosipari Vállalatnak is új telephelyet kerestek. A választás a Bajai Épületasztalosipari Nemzeti Vállalatra esett.

A bajai gyár ekkor még alakulóban volt. Az 1945 után megindult termelés vezetését, szervezését Folt Antalra bízta, majd az első munkásigazgató 1948-tól Horváth Mihály asztalosmester volt. Az első években löszereszládákat gyártottak, majd iskolai és kollégiumi szekrényeket díofurnéros és kézi polírozósokkal kivitelben nagy részt a régi szakemberekkel. A dolgozók létszáma 80-85 férfi (köztük 60 asztalos) és 28-30 nő (főleg ők végzetek a polírozás nagy ügyességét kívánó nehéz munkáját).

1951 júliusában kezdődött meg a mohácsi üzem Bajára telepítése. Az első két gépet Köszegi Pál bajai fuvaros hozta el lovaskocsival, a többi felszerelést autón, a fakészletet uszlyon szállították át. Központi utasításra a mohácsi dolgozókat is áthelyezték a felszereléssel együtt, s ez elég nagy műgöndösséggel járt, hiszen sokak életterveivel ez nem egyezett. Végül július 22-én jött át egy kis csapat dolgozó, sajátos módon - rendszeres tömegközlekedés híján - biokivitel a Duna-töréscsónakon. Munkásszálláson helyezték el ideiglenesen az új kollégákat a Szegedi úton, a malom melletti volt Partizán vendéglő átalakított helyiségeiben (később ez lett a vállalat kultúrterme). Az egyesített üzem Bajai Asztalosipari Nemzeti Vállalat néven olvadt össze. A főmérnök Bényei József, a műszaki vezető Kozák József lett. Ebben az időben kezdődött a gyártási folyamatok tudatos tervezése, hogy a különféle termékeket egy-egy munkascoport a legelőnyösebben legyárthassa, hiszen sok volt még a kézi munka. A gépek mellett keletkezett fűrészpor belepote a munkásokat és a műhelyt, télen fűrészporos köhlyékká fűtöttek.

Mai - modern gépekhez szokott - szakmai szemmel érdekes lehet az alkori géppark felsorolása (Fridrich János visszaemlékezése alapján):

3 db 800-as Kirohner szalagfűrész előhasításra

1 db 500-as ÖRTL szalagfűrész ékvágás és csapkivágásra

1 db 400-as saját készítésű, a moqnyeztre függesztett ingafűrész, szabászat részére

2 db 600-as Kirohner egyvertető gyulógép (1930-ban gyártották)

2 db 800-as Kirohner vastagoló gép (1933-ban gyártották)

1 db Kirohner síkcsapágyas hosszlyukfűrő gép (1928-ban gyártották)

1 db Kirohner láncomarógép (1938-ban gyártották)

1 db Kirohner 6 fejes, golyóscsapágyra alakított egyoldalas csapoló gép

4 db asztali marógép (Kirohner, Manasek)

Szép állami feladatokat kapott a vállalat az első években: a Debreceni Gyógysergély berendezése (1953); a Honvéd Színház színpada és nyílászárói; a Szegei Szabadtéri Színpad üléskéi; Dunatújvárosban az üzletek kárákat és a mozi, a színház, a párt-ház berendezése és sok társasház igényesen kivitelezett bejárati kapuja.

AZ ÖTVENES ÉVEK

Az akkori vírárosoknak megfelelően falujáról kultúrsoportot szerveztek. Amatőr színdrúgó csoporttal és tamburazenekarral járták a környező községeket. A zenekar hangszereit nagyrészt társadalmi munkában a dolgozók készítették. A labdarúgó csapatnak a mai Vidia telephelyen alakították ki pályát. Terménybetakarítások idején önkéntes brigádokat szerveztek, és munkaidő után a környező tisz-ekben sögécikeket aratásnál, cséplésnél, gyapotszedésben.

Asz években fokozatosan kisebb fejlesztések történtek. 1953-ban a Bajai Vas- és Fémpipari Ktsz. elkészítette az első porcellázó berendezést. 1954-ben történt az első nagyobb beruházás, megépült egy 700 m³-es kesszárú raktár. 1955-ben vásárolhattak először új gépeket (központi beruházásból), egy láncomaró és egy hengerösszó gépet az NDK-ból.

Asz ötvenes évek közepén lendült fel állami ösztönzésre a vidéki családi ház építkezés. Asz állami megrendeléseken kívül ezeknek az igényeknek is meg kellett felelni. Ekkor kezdtek lakásokba illő ablakokat, mélyen üvegezett belső ajtókat és igényesen kivitelezett bejárati ajtókat gyártani.

Az 1956-os események

Asz 1956-os év Baján a jeges árral kezdődött. A gátak védelmében mindenki kivette részét, árvízvédelmi brigádokat szerveztek a dolgozók. Szádpallókat gyártottak a gátak megerősítésére, az árvízveszély elmúltával pedig a kárt szenvedett házak felújításához ajtókat, ablakokat.

Egyébként a termelés nem ment rendben, csökkent a termékek iránti kereslet, nagy volt a kesszárú készlet. Ennek az volt az oka, hogy a jól szervezett

termelékenység mellett nem volt át gondolni a termékválaszték kialakítása. Párhuzamosan az országos belpolitikai eseményekkel a gyárban is nőtt a feszültség, az elégedetlenség. Például a központi jelbejelentet bérkorrekció-óvvelőhajtását Horváth Mihály igazgató akadályozta, pedig akkoriban az ászem női dolgozóinak 5,50 Ft volt az átlagbére, és nagyon nehéz fizikai munkát végeztek.

A forradalom gyári eseményeit Friedrich János nyugdíjas füzemvezető visszasaemlékezéséből idézem.

"Október 24-én a budapesti események híre Bajára is eljutott. A reggeli munkakezdés rendesen megindult, a műszaki irodában azonban a munka nem ment, mert a rádió körül ültek, és azt hallgatták. Egyszer csak úgy ebédidő után, hogy ki szervezte, ki nem, a dolgozók gyülekezni kezdtek a gyáruvaron egy-két hangadó invitatására, hogy a Vasúti úti laktanyához vonulnak, és ott majd fegyvereket kapnak. Asz akkori 135 fős összlétszámából mintegy 100-110 fős csoport indult el a laktanyához az utóna nacionalista és rendszerellenes jelszavakat hangoztatva. A dolgozók rendetlenül, takarítatlanul otthagyták a műhelyeket.

Néhányan (én is) benn maradtunk a gyárban, portaszolgálatot szerveztünk, és hozzáálltunk a műhelyek kitakarításához. Beesteledt, mire befejeztük, akkor mindent bezártunk. Másnap reggel a bejövő dolgozók már sztrájkjáról beszéltek, és számonkérték tőlünk, miért nem vettünk részt az első napi felvonuláson. Még asznap, október 25-én, összehívták a munkás-

gyűlést, megválasztották a munkástanácsot, s annak elnökéül Farkas Lászlót.

Leváltották Horváth Mihály gyárigazgatót, helyébe Deák Jánost nevezték ki.

Asz új igazgatónak nem sok dolga akadt, mert a munka állt. Népszerű volt, mert csak a fizetésért jöttek be a dolgozók. A gyárban fejletlenség uralkodott, a termelés teljesen leállt, még a karbantartásokat sem végezték el. A munkás tanács üzemi örséget szervezett olyan személyekből, akik nem voltak a gyár állományában.

A kormány november 4-i kiáltványára, melyben felszólított mindenkit a munka folytatására, másnap a gyárban jelentkeztünk munkára. A létszám jelentősen lecsökkent, többen elhagyták az események ideje alatt az országot, illetve köszültek a disszidálásra.

A gyárban a munka folyamatossága nehezen volt megszervezhető, mert még igen sok dolgozó a munkás tanács befolyása alatt állt. De az Országos Munkás tanács november 22-23-ára meghirdetett 48 óras általános sztrájkjához a gyár már nem csatlakozott. Ugyancsak nem csatlakoztak a dolgozók a december 4-i nőtüntetéshez és a Nógrád megyei munkás tanács december 8-i provokációjához, mely a legsúlyosabb volt, 80 haladás áldozattal és sok sebesülttel. A dolgozók egy idő után már nem akartak sztrájkolni, lassan visszatért az élet a megszokott kerékvágásba."

(következő számunkban folytatjuk)

Jász Anikó

A FERENC TÁPOSATORNA ÉS A HOZZÁ KAPCSOLÓDÓ LÉTÉSÍTMÉNYEK

A Bajai Honpolgár májusi számában megjelent cikk Türr István munkásánál kereszttel bemutatva a Ferenc csatorna-rendszer korabeli tervét és a megvalósítás körülményeit.

Ebben a cikkben a Ferenc táposatorna közérdeklődésre számító jelenlegi helyzetét és a hatásterületén bekövetkezett változásokat kívánom ismertetni a százafordulótól napjainkig.

A csatorna-rendszer, mint láttuk, lényegében négy fő részből áll:

- A Bezdán-Öbete között húzó Duna-Tisza csatorna (Ferenc csatorna).

- A Kiszstapár-Újvidék közötti öntöző-hajózó csatorna.

- A Baja-Bezdáni csatorna, amelynek a magyar területre eső 33 km-es szakasza a Ferenc táposatorna.

- Bajánál, a Dunát a Ferenc táposatornával összekötő Sugóvíva és a Türr átvágás.

A Ferenc táposatorna a Baja-Beszdáni csatorna részeként épült 1870-1875 között. A csatornát részben új, kotrógéppel ásott mederként, részben a területen húzódó holt Duna-ágak nyomvonalának felhasználásával alakították ki eredetileg a következő önkormányzatokkal:

- Tápirs átvezetése a Duna-Tisza csatornába.
- A hajózási lehetőségek megteremtése.

- A vízhasznosítási igények (öntözés, halastó gazdálkodás) kielégítése.

A Duna-Tisza csatorna vízellátására előszörban a Beszdánál épült Ferenc József hajószilip hivatott, amely a korabeli leírások szerint Európában az első betonból készült vízügyi létesítmény. A szilipen keresztül a Dunából gravitációs vízvezetésre van lehetőség.

A Duna-Tisza csatorna közötti üzemi vízszintje miatt a mindenkor dunai vízállástól függően esetenként nincs mód a vízbetáplálásra. Ezt a hiányosságot pótolták többek között a Ferenc táposatorna, majd később a beszdáni szivattyútelep megépítésével.

A Duna-Tisza csatornában a rendszeres hajózás miatt viszonylag magas vízszintet tartanak, ami visszahat a Ferenc táposatorna mindenkorai vízállására és vízhozamára is.

A Ferenc táposatorna vízállásának és vízhozamának szabályozására egybekeltek a bajai Deák Ferenc és a beszdáni Sebesfoki zsilip szolgálat (1. ábra).

A Ferenc táposatorna az egyik alapvető funkció - a hajózási - megfelelő igény híján nem töltötte be, és jelenleg sem tölti be. Ugyanis az áruszállítás zömét a Baja-Heroegszántó vasútvonal megszüntetésével vasúton, ezt követően pedig a környező közúthálózaton keresztül bonyolították le.

A Ferenc táposatornán eddig megépült hidak nyílásmérete és magassága lehetővé teszi a vízi közlekedést. Kivételt képez ez alól a Nagybarackán épült ideiglenes fahíd, amelynek kiképzése jelenleg csak motorosoknak alkalmas.

Utóljára 1978-ban készült olyan átfogó tanulmányterv, amely javaslatot tett a táposatorna hajózási, illetve vízgazdálkodási szempontból szükséges kiépítésére. Az akkori költségbeecslés szerint a hajózási igényeknek megfelelő kiépítésre 30 millió Ft-ra, a vízgazdálkodási igényeknek megfelelő

kiépítésre pedig 17,7 millió Ft-ra lett volna szükség. A tanulmányterv bírálkólva végrehatott felmérés ismét bebizonyította, hogy a területen vízi szállítási igény nincs.

Ettől kezdve az Alsó-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság /ADUVIZIG/ a vízgazdálkodási (vízátvezetés) szempontból indokolt, viszonylag kisebb méretekkel üzemelteti a táposatornát.

A táposatorna legutolsó kotrására, medrének helyreállítására 1980-84 között került sor.

A mederfenék szélessége az eredetileg ásott szakaszokon 10 m, a részai 1:2 lejtésű. A holtágak nyomvonalán haladó szakaszokon ezek a méretek változóak. A vízfelület az ásott szakaszokon 2,0-2,5 m, de a holt medrekben helyenként eléri a 4,0-4,5 m-t is.

A Ferenc táposatorna funkciója időközben kibővült, ugyanis a szárazforduló óta belvízbefogadónként is működik. A táposatornához tartozó Igáli és Margitta-szigeti belvízrendszer területe 574 km². A csatorna viszonylag magas üzemi vízszintje közel a terepszint alatt húzódik, ezért csak mintegy 190 km²-ről lehetséges a belvizek gravitációs bevezetése. A fennmaradó 384 km²-es terület belvizeit az 1904-ben épült karapancsai és az 1926-ban épült heroegszántói szivattyútelep emeli a Ferenc táposatornába.

Az 1875-től üzemelő Deák Ferenc zsilip a táposatorna felső szabályozó műtárgya. Hossza 96 m. Két részből áll: a 16,7 m széles tápszilipből és a 9,5 m széles hajószilipből. Az ország egyik legrégibb téglafalazatú, műszelűs értékű vízügyi létesítménye. Az üzembe helyezés után a zsilip súlyos terhelésnek kapta az 1876. évi jeges és az 1877. évi tavaszi árvíz.

A csapadékhúzó éveket követő uszályos időszakok azt igazolták, hogy Bajánál is lehet alacsonyabb a Duna vízállása a táposatorna üzemi vízszintjénél, és ilyenkor gravitációs vízbetáplálásra nincs lehetőség. Ennek kiküszöbölésére 1914-16 között egy 3 m³/sec teljesítményű szivattyútelepet építettek a Deák Ferenc zsilip mellett, amely a Sugóvívből emelte a vizet a táposatornába. A szivattyútelep próbázása során megállapították, hogy a táposatorna mentén akkora veszteségek (párolgás, szivárgás) léptek fel, amelyek határára a sebesfoki zsilipnél nem semmilyen vízállás emelkedést nem tudták kimutatni. Ezt követően a szivattyútelepet már nem is üzemeltették, a szivattyúkat kiszerezték és elszállították.

Az 1926. évi nyári árvíz megrongálta a zsilipet. Az 1930. évi felülvizsgálat után 1932-ben került sor a műtárgy első átfogó felújítására. Az 1939. évi rendkívül hideg tél és az 1940. évi tartós tavaszi árvíz komoly rongálódásokat okozott, ezért 1943-ban ismét helyreállítási és javítási munkákat kellett folytatni a zsilipen.

A Ferenc táposatorna és a Duna között húzódó Margitta-sziget árvíz elöntés szempontjából veszélyes terület. A táposatornától keletre ún. magaspont húzódik, a Baja-Heroegszántó-Beszdán vonalon lévő helységeknek általában csak a csatornájú lenyúló, mélyebb területtel fenyegető árvíz elöntés. Tekintettel arra, hogy közös öblözetről van szó, az 1955-ben létrejött magyar-jugoszláv vízügyi egyezmény alapján többek között a Baja-Beszdáni árvízvédelmi fővonalat és a Baja-Beszdáni csatornát közös érdekűnek minősítették.

Az ötvenes évek elején a Baja-Beszdán közötti szakaszon már létezett a Deák Ferenc zsilipről a Ferenc József hajószilipig húzódó árvízvédelmi töltés.

1956-ban a rendkívüli időjárás viszonyok következtében minden korábbi megvalósuló jeges árvíz vonult le a Dunán. A rendkívüli terhelés, valamint a védőtöltés magassági és keresztmetszeti hiányosságai miatt igen sok gát-szakadás és jelentős elöntött terület keletkezett a fokozott védekezés ellenére a Kalocsától délre eső árterfen. A 2. ábra jól szemlélteti, hogy a Baja alatti szakaszon szakadt a legtöbb helyen a töltés, ennek következtében szinte az egész Margitta-sziget víz alá került a határon túli területtel együtt. A katasztrófiális árvíz szintje 60 cm-rel meghaladta a Deák Ferenc zsilip legmagasabb pontját is. A zsilipet csak a védekezők rendkívüli felkészültsége és erőn felüli munkája mentette meg a teljes pusztulástól. A jeges árvíz utáni helyreállítási munkák keretében a Deák Ferenc zsilip alapemeze alatt keletkezett öregket kinjektálták, a tápszilip északi falazatát vasbeton fallal megerősítették és megmagasították, a hajószilip északi oldalán acél-betétgerendás ideiglenes elzárást készítették, a kifagyott falazatot helyreállították.

A helyreállítási munkák keretében nagyarányú töltéserősítési munkák is folytak a Baja alatti szakaszon. Ennek során a védelmi fokozatosan kiépült az előírásoknak megfelelő magassági és keresztmetszeti méretekkel.

önkormányzatok ezzel kapcsolatos segítségére.

- A Ferenc tóposztorna szükség szerinti kotrását és a megrongálódott mediterrétek helyreállítását az ADUVIZIG a rendszeres mederfelmérések felhasználásával esetenként kezdeményezi.

- Az ADUVIZIG a lehetőségeihez mérten üzemelteti és karbantartja a Deák Ferenc zárlipet, szükség esetén kezdeményezi annak felújítását az árvízvédelmi biztonságot megtartása, ill. növelése érdekében.

- Az árvízi tapasztalatok alapján, ha a közös érdekű védvonalon bárhol gát-

szakadás keletkezik, az ártéren mozgó víz a domborzati adottságoktól függően a szomszédos ország területére is átjuthat. Ebből a szempontból igen nagy jelentősége van a Heroegszántó-Hódona közötti nyomvonala mentén kijelölt, szükség esetén megépítendő lokalizációs töltéseknek.

- Az ADUVIZIG a nemzetközi együttműködés keretében ellátja a közérdeklő védőtöltés rendszeres ellenőrzésével és karbantartásával, valamint a védképesség megtartásával és lehetséges fokozásával kapcsolatos tevékenységet.

Vörös Béla

Erdeink fái: akácok, hársfélék

A fehér akác (*Robinia pseudacacia* L.) a pillangósvirágúak (Fabaceae) családjába tartozó fafajánk. A népes család: 700 körüli génusz, mintegy 15 ezer fajja alkotja, amelyek között fás- és lágyszárúak egyaránt találhatók. A család nevét a jellegzetes felépítésű - pillangóhoz hasonló - virágról kapta, amelynek öt szíromleveleiből kettő alkotja a csónakot, kettő az evaszt és az ötödik az előbbieket fölé boruló vitorlát. A páratlanul szárnyalt összetett levélén a levélkéik száma 11-21 között változik. A levegierinc tövénél rendszerint két igen kemény, száros tövis található. A fűrtés virágzatba tömörült virágok a tavasz második felében - többnyire májusban - nyílnak, amelyekből több-

maggyűveltyermések fejlődnek. A fehér virágok pompás látványt, az általuk termelt illóanyagok szaglószervünkben váltanak ki kellemes érzéseket. Egyik legkiválóbb, legkeresettebb mézet szolgáltató növényünk. Talajban kevésbé válogatós, a talaj tápanyagait intenzíven kihasználó fafélé. Az USA délkeleti részéről származó növény magyarországi meghonosításában, elterjesztésében Tessedik Sámuelnek (1742-1820) voltak elővételten érdemei. Vírusnok keleti és déli peremvidékein számos kisebb-nagyobb erdőfoltokban találkozhat vele a határban sétáló érdeklődő. Mivel az ország déli részén előbb nyílik, mint az északabba vagy a domb- és hegyvidékeken találhatók

erdőkben, a méhészeknek vándoroltni kell állatkájukat, ha meg akarják nyújtani a gyűjtési időt. Fája kemény, a sokféle, sejtékben lerakódó sárgásbarnás elszíneződést okozó anyagok miatt jól szemléltethető az égyvirűki a keresztbe vágott törzsekben.

Szívóssága miatt a koszl- és szerszám-készítés kedvelt nyersanyaga, de magas hőértéke következtében kedvelt tüzfaként is hasznosítjuk.

A fa kérge szürkésbarna, jellegzetesen pikkelyesen bordázott, mélyen barázdált.

A mirigyekben gazdag hajtású, rózsás virágú, egyes akácok és a hasonló, de sűrűn szerteszűrös piros akácok díszfaként ültetik. A kószó száró lila akác falra, kerítésre futtatva itt-ott városunkban is fellelhető. A Japán és a selyemakác ugyancsak megtalálható utófinokon és néhány udvarban. A hársfélék (Tiliaceae) családját 50 génusz mintegy 700 fajja képezi. Zömök a trópusi területeken található, de a Tilia nemzetség tagjai a mérsékelt övben virulnak inkább.

A virágjaikban található mézfejtő mirigyek (nektáriumok) nedveiben sokféle anyag (illóolaj), nyálka, glikozidok, cukor) miatt kedvelt teaanagyot szolgáltató növényünk. A nyálka- és cserzőanyagok főként a murvalevelekben koncentrálnak.

Nevezett anyagai görcsoldóként, hurutos megbetegedések, köhögések mérséklésére egyaránt javallottak.

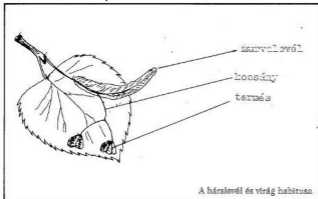
Pigeylem!

A gyögyteát a virágok főzésével készítjük, míg a oszok élvezeti céllra szintéshoz elegendő a rövid idejű forrás! A hársból nyert mézet a mézkezelők egy része az akácmedzél is értékesebbnek tartja.

A június elején-közepén nyíló hársfák közelében tartózkodók kellemes illatok élvezni lehetnek. Gyűjtéskor a virágot (murvalevelekkel együtt) akkor szedjük, amikor a csoportban lévő virágot középső tagjai kifejelesen, jóléhat ekkor még a külsők bimbós állapotban vannak!

A kis- és nagylevelű hárs egyaránt javasolható gyűjtésre, míg a többi faj kevésbé. Különösen mellőzzük az ezüsthárs virágból készített teát, mert ennek anyagai az érzékenyebb embereknek enyhébb gyomor- és bélgyorsotket okozhatnak.

Fájuk puha, könnyen faragható, jól esztergálható, így a hangszergyártásban rezonanciafűk készítéséhez (orgona, zongora), továbbá bábuk,

A hárslevél és virág habitusa

lapanyagot jelent. A fa száraz lepárlásakor készíthető az ún. hársfászén, amelyet belfertőtlenítésre, valamint fogporkészítésre is felhasználnak.

A hársak kedvelt parkfák. Különösen a kislevelű hárs ajánlható ültetésre, mivel ez a legellenállóbb, a legigénytelenebb faj. Sajnos, legtöbbjük levelén szívesen telepsznek meg a levéltetvek, s a jelenlétük nyomán keletkező ún. mézharmaton azután elszaporodnak a korompenészek. E jelenséget tapasztaljuk, amikor a hársfák alati

ti köveztetre csöpögő, fekete nedv következtében ragadós, fekete foltokat figyelhetünk meg.

A száraz, homokos talajú területeken ne erőltessük telepítésüket, mert inkább a párasabb levegőjű környezetben, mélyebb fekvésű területeken díszlenek igazán az olykor igen terebélyesre növő hársfajok.

Az alábbi táblázat a gyakoribb hazai hársfajok meghatározásában segítheti az érdeklődő!

Dr. Laki Ferenc

A faj neve	virágzata	A levél			termés mérete /mm-ben/
		nagysága	színe/ete	szőrössége	
Kislevelű hárs	5-11 tagú /5-sziarmú/	7-8 cm	zöld	rozsdavetős szőrzetű észagok	6
Nagylevelű hárs	2-5 tagú /5-sziarmú/	11-12 cm	zöld	fehér szőrzetű észagok	12 /5 bordájú/
Falevelű hárs	3-13 tagú /10 szirmú/	10-12 cm	ezüstös fonák	erősen szőrözött	12
Amerikai hárs	10 tagú	20 cm	faközöld fonák	barna ér- zagszerűek	10

BAJAI HONPOLGÁR

Alapítvány a Környezetvédelemért
100. Alapítványi évi törvény alapján

Független Város- és Környezetvédő Lap

Megjelenik minden hónap
első napján.

Felkötés szerkesztő:
GYULAVÁRI JÓZSEF

A szerkesztőbizottság elnöke:

Bánáti Tibor

A szerkesztőbizottság tagjai:

Bálint László, Dr. Dámtel József, Jász Antal,
Kukassa Béla, Dr. Laki Ferenc, Sárogy József,
Dr. Solyom Edu, Schmidt Antal,
Dr. Vajtai István

Kiadja a Bajai Honpolgár Alapítvány
Postacím: 6500 Baja, Ötvényi Imre u. 14.

Az alapítvány számlavezető bankja:
OTP Kereskedelmi Bank Rt. Bajai Filája
25998616

Bajai Honpolgár Alapítvány 599-3011-1

Nyomdai munkák:

BAJAPRESS Kft.
Baja, Petőfi S. u. 4. Tel.: 79/322-241

LAPALAPÍTÓ: ÚJVÁROSI ÁLMK

KÉZIRATOT, PÉNYKÉPET NEM ÖRZÜNK
MEG ÉS NEM KÜLDÜNK VISSZA.